

SIONULU ROMANESCU

foia bisericească, literaria și școlastică.

Viena,
15. Juniu
1872.

„Sionulu roman” eșe de dăre ori pre luna, in I. și I. a
lunei, cuprindendu I. — 2 cōle. Pretulu pre unu
anu 5 fl. v. n. pre dămurate de anu 2 fl. 50 cr.
v. n. pentru Romanii și țiere străine și lei sen
damei pre țaregu, și 7 lei pre dămurate anulu.

Nr
II.

Prenotareaz se face la redacțiune, in scolar-
dulu gr. c. cente. din Viena (Schölatergasse
Nr. 10). Toțe epistole suate de a se tramite la
redacțiune francez. Corespondențele nepublicate
se vor arde. Sericiu anonime nu se primescu.

Anulu
IV.

CURBINSULI: De care patriarcatu s'au ținutu Romanii din Daci'a traiana și aureliana? II. — Cumu și candu fū religiunea crest. recunoscută in imperiulu rom. (turn.) — Mișinca preotulu rom. față cu poporul, (fine.) — Representațiunea simodului vicariale de la Nasendu adresata către conciliulu prov. de la Blasia. — Amvonulu: Câte misterioșe, dara înțelepte ale Providenței, (predica pre serbatōrea ss. apost. Petru și Paulu.) — Corespondenție: Dintre Ternave (decesulu simodului prov.); Maieru (sautirea și punerea pietrei fundam. la nou'a biserica.) — Literatura: bibliografia rom. și străina. — Oclire priu lumea politică (alegerile dietali in Ungari'a, Romanii transilv., Sasiu, Creații nazionali, eșdăările din Boemi'a, jurulu in senatulu imp. internationalu; visita italiana la curtea de Berolinu, legea inarmare in Vercalli'a, Creano, Juarez, încordări între Serbi'a și Un. ariă.) — Varietăți. — Post'a redacțiunei.

De care patriarcatu s'au ținutu Romanii din Daci'a traiana și aureliana?

II.

Dupa ce amu aretatu in n-rulu precedente nesuințiile cele mari ale patriarceloru constantinopolitani; dupa ce amu vediatu încercările lor de a subjuga diēesele Iliricului orientale: dupa ce amu amintitu și nescari abusuri de ale lor: acum'a vomu aretă pasii facuti de pontificii romani pentru pastrarea dreptulu lor de patriarci ai Iliricului, din cari lucesce foarte apriatu, că dinsi si-au esercitatu acestu dreptu vechiu pana in seclulu alu X., (confer. Siematismulu veneratulu cleru alu archidieceșe; gr. cat. a Alb'a-Juliei și Pagarasiului pre anulu 1871 pag. XIV.), precumu se vede din urmatōriele:

La anulu 384 pontificele romanu Damasu pune pre Ascoliu din Tesalonic'a de vicariu apostolescu preste provinciele Iliricului orientale, și acest'a cu pleni-potintia primita denumesc episcopi in aceste provincie inca mai'nainte decâtu cumu a trimisu s. Ioanu Gura-de-auru pre Unif'a la Gotii din Crimu, (vedi la Baroniu l. c. pag. 412 ad annum 400 și pag. 422 ad annum 405; mai departe Dr. Hergenrōther l. c. pag. 46.)

Asemenea face pontificele Siriciu, denumindu de vicariu apostolescu pre Anisiu, totu din Tesalonic'a. — precumu se vede din epistol'a a sies'a a lui Leone celu mare adresata către Anastasiu, unde între altele diēe: „Siricii exemplum secuti, qui s. mem. Anysio, praedecessori tuo, bene de apostolica sede tunc merito, et rebus post sequentibus approbato, certa tum ratione commisit, ut per illam provinciam positis, quod ad disciplinam teneri voluit, ecclesiis subveniret“, (Dr. Hergenrōther l. c. pag. 46). Ba inca pontificele Anastasiu concede episcopiloru Tesaloniciei asiă-diēundu dreptu patriarcale, dāndu-le pleni-potintia de a judecă in cauzele bisericesci ale Iliricului. (Totu acolo).

Inocentiu intaresce la anulu 402 tōte privilegiele, cu cari au fostu decorati arhiepiscopii din Tesalonic'a, și in 412 lui Rufu i-concede a portă titlulu de patriarcu cu iurisdictione preste Tesali'a, Achai'a, Epiru, Cret'a, Daci'a, Mes'i'a și Dardani'a, (v. Dr. Hergenrōther l. c. pag. 46.) Acestu privilegiu fū reînōitu și con-

firmatu la anulu 419 de Bonifaciu I., dar' cu multa ostenela și unu protestu energiosu contr'a abuseriloru și usurpatiuiloru lui Aticu, patriarculu constantinopolitanu.

Amu amintitu in n-rulu trecut, că Aticu adunandu simodu a depusu pre Perigene, metropolitulu Corintului, fōra de a fi competentu a-lu judecă. Casulu acest'a dede ocașione pontificelui Bonifaciu I. spre a-si staveri și vindică dreptulu seu și pre terenulu politicu. Pentru acea neci că a intardiatu a protestă contr'a unei atari judecate și a o declară de nula, neobligatōria; ma serie episcopiloru din Iliricu și-i provōca, că se recunōșca și de aici înainte pre Perigene de metropolitulu Corintului, (vedi Augustinu Roskovány De pontifice romano pag. 122, și Dr. Hergenrōther l. c. pag. 47., Franciscu Horváth Unio pag. 14).

La acēta declarare a pontificelui Bonifaciu I. se reculege Aticu și esopera de la Teodosiu celu teneru decretulu amintitu in n-rulu precedente, cu speculatiunea, de a paralisă judecat'a pontificala. Dar' s'a insielatu foarte reu. Pentru că delocu ce luă seire Bonifaciu despre publicarea decretulu injuriosu și derogatoriu dreptulu pontificalu, și serie episcopiloru din provinciele ilirice, provocandu-i la aperiarea lui Rufu, vicariulu apostolescu din Tesalonic'a; era de alta parte rōga pre Honoriu imperatulu occidentulu, se se intrepuna și se apere acestu dreptu alu pontificelui contr'a lui Aticu.

Honoriu nu intardiă multu cu provocarea, și intru o epistola adresata lui Teodosiu demustra dreptulu vechiu alu pontificelui și arēta evidentu abusu patratu de Aticu. Acēta epistola a și avutu efectu foarte multiamitoriu, pentru că nu numai se revōca decretulu, ci Teodosiu publica altu decretu, in care promite a conservă drepturile și privilegiele scaunulu apostolescu. Dara lasāmu se vorbēca insu-si decretulu promulgatu la anulu 421:

„Dignum meretur iudicium, quisquis perennis Principis effatus ad nostram videtur deferre clementiam, Domine sancte, Pater auguste venerabilis, tum praecipue christianae religionis intuitu, quae venerandis sensibus majestatis tuae ita infusa est, ut per nostra corda latius porrecta servatur. Deus enim auctor ideo praesules fecit christianorum principum posteros, ut omni subreptione frustrata, id, quod a majoribus nostris

constitutum est, reservetur. Et quamquam non solum in iis, quae divina suffragia incorrupta servarunt, effatus perennitatis tuae a nobis observentur affectu celeri, omnique veneratione suscepta, tum praecipue haec res; quia seculi totiusque regni nostri sospitatem illius inclytae urbis nomen haecenus servat. Unde omni supplicantium episcoporum per Illyricum subreptione remota, statuimus observari, quod *p r i s e a* apostolica disciplina et canones veteres eloquuntur. Super qua re secundum formam oraculi perennitatis tuae ad viros illustres praefectos praetorii Illyrici nostri scripta porreximus, ut cessantibus episcoporum subreptionibus, antiquum ordinem specialiter faciant custodiri, ne venerabilis ecclesia sanctissima urbis privilegia a veteribus constituta amittat, quae perenne nobis sui nominis consecravit imperium,“ (vedi Augustinu Roskovány I. c. pag. 128 et sq.)

Dupa aceste intrevine casulu, că însu-si Perigene, precumu se vede barbatu, că sî multi din dilele năstre, cu doi bani in trei punge, se sufrage desub iurisdicțiunea patriarcului de la Rom'a sî de buna voia se supune celui constantinopolitanu. Dar' fû de Celestinu provocatu la ordine; éra episcopiloru din Iliricu le face cunoscuta dependinți'a loru de la vicariulu apostolescu, demandandu-le, intre altele, cele următorie: „Cui Rufo vicem nostram per provinciam vestram noveritis esse comissam, ita ut ad eum, quidquid de causis agitur, referatur, sine eius consilio nullus ordinetur, nullus usurpet eo inconsulto commissam illi provinciam, colligere nisi cum eius voluntate episcopos non praesumant, nisi per eum etiam ad nos, si quid est, referatur.“ (vedi Dr. Hergenröther I. c. pag. 58).

Sicet III. procede sî mai departe. Dinsulu nu numai că provóca pre Perigene, că se recunósca pre vicariulu apostolicu — atunci Anastasiu, — ci in 437 opresce patriarcului constantinopolitanu Proclu a primí preoti din provinciile Iliricului, (vedi Dr. Hergenröther I. c. pag. 58, sî Ludovicu Du Pin De antiqua ecclesiae disciplina pag. 214).

Asemenea fû respinsu de Leone celu mare can. 28 alu conciliului din Calcedone, despre care memora-semu sî in n-rulu trecut. Ací mai insemnămu numai atât'a, că din 600 de episcopi adunati la acestu conciliu abia află Anatoliu 184, cari se fia subserisu can. acest'a. (vedi Ioanu Schwetz Theologia fundamentalis seu generalis, part. II. pag. 93.)

Felice III. escomunica pre Acaciú patriarculu din Constantinople pentru usurpatione in Iliricu orientale; Gelasiu sî Simacu si-esercéza iurisdicțiunea neconturbati; éra Hormisd'a vede a fi cu scopu inchiaiarea pacy cu patriarculu constantinopolitanu, pentru a necesită pre desertorulu Doroteu din Tesalonie'a spre a recunósce iurisdicțiunea pontifcelui. Dara mai apriatu se demustra afirmatiunea năstra din sinodulu rom. celebratu in 531 sub Bonifaciú II., unde se declara Daci'a de supusa scaunului apostolescu. (Despre tóte aceste vedi mai multe la Dr. Hergenröther I. c. pag. 134,

149 sî 159; precumu la Baronius I. c. pag. 567 ad annum 520. Augustinu Roskovány I. c. pag. 214 et 219.)

Insa mai cu multe dificultăti a avutu de a se luptá pontificele Agapetu. Pentru că Iustinianu I. dorí a-si redicá loculu seu natalu Iustinian'a prima (apoi Aehrida numita) la o splendóre sî o potere insemnata. Din care cauza scaunulu episcopalu se redica la demnitate archiepiscopésca sî indata se sî subtrage de la iurisdicțiunea vicariului apostolescu din Tesalonie'a. Casulu acest'a dá ansa la multe frecări intre Iustinianu sî pontificele Agapetu; pana in urma pontificele, că se fia pace, cedéza sub conditiune, că archiepiscopulu nou creatu se pórté titulu de vicariu apostolicu, impartindu-se acumu Iliriculu in dóue vicariate, adeca in alu Tesalonicee sî alu Iustiniane primae. Celei din urma prin novel'a de la anulu 535 i se concede iurisdicțiunea preste Daci'a mediterana sî ripéna, Misř'a secunda, Dardan'a, Macedoni'a sî prelanga aceste sî o parte a Pañoniei cu pãrtile Daciei din stang'a Dunarei, (vedi novel'a lui Iustinianu de la 535, publicata in limb'a rom. de A. Treb. Laurianu in documentele istorice, 1850 pag. 8 sî 9.) Aceste conditiumi s'au reinnoitu de Vigiliu, sî prin novel'a 131 cap. 3 se recunósce dependinți'a archiepiscopului din Iustinian'a prima de la scaunulu apostolicu, unde se dice: „Archiepiscopum primae Iustinianae in subjectis sibi provinciis locum obtinere sedis apostolicae Romae, secundum ea, quae definita sunt a sanctissimo papa Vigilio“. (vedi Dr. Hergenröther I. c. pag. 160.)

Din aceste se vede fórté chiaru, că Romanii din Daci'a traiana sî aureliana au fostu in cele basericesci supusi patriarcului de la Rom'a vechia, care si-a exercitatu dreptulu seu prin vicariu apostolicu, sî prin urmare sentinți'a, carea néga acésta asertiune, e falsa, lipsita de fundamentu istoricu, e sentintia, care apróba abusurile, dandu-le valóre de lege. — Ci mai tardiu au devenitu Romanii supusii patriarcului din Constantinople, dar' sî atunci s'au ruptu cu forti'a, despre care in n-rulu venitoriu.

Lugosiu.

G. Popu, canonicu.

Cumu sî candu fû religiunea crestina recunoscuta in imperiulu romanu?

(urmare.)

Cu ocaziunea din urma vediuramu invingerea stralucita, ce a reportatu Constantinu asupr'a lui Macsentiu, Salvatoriulu genului umanu findendu-i mana de ajutoriu; amintiramu mai departe, cumu că evenimentulu acest'a, că tóte cari pestrecu, dupa modulu de cugetare alu unoru ómeni ai secului nostru numitu alu luminarei, preceperea omenésca, ar' fi trasu la indoéla, ma unii au purcesu asiá departe, câtu lu-punu in numerulu scornitureloru. Deóráce insa aretarea crucei pre ceriu facuta lui Constantinu a fostu caus'a mai de aprópe, de Constantinu primí religiunea crestina de una parte, éra de alt'a ponderandu argumentele con-

trarie, ele sunt astfel constituite, câtă la neci o în-templare voru se restórne au se micsioreze relatiunea scrietorilor coevi despre obiectulu desub întrebare.

Eusebiu¹⁾, înainte de ce ar' enará evenimentulu, face amintire despre funtele, de unde a culesu elu cele ce a însemnatu: „... Haec precanti ac suppliciter postulanti imperatori admirabile quoddam signum a Deo missum apparuit. Quod si quidem ab alio quodam diceretur, haud facile auditores fidem essent habituri. Verum cum ipse victor augustus nobis, qui hanc historiam scribimus, longo post tempore, cum videlicet in ejus notitiam et familiaritatem pervenimus, id retulerit et sermonem sacramenti religione firmaverit, quis post haec fidem huic narrationi adhibere dubitabit? Praesertim cum id, quod subsequutum est tempus, sermonis hujus veritatem testimonio suo confirmaverit.“

Ce folosu ar' fi avutu Eusebiu au ce scopu, cá se scornésca întemplarea acéstă, si inca provocandu-se la testimoniulu propriu alu imperatului, déca dins'a nu erá fapta complinita? Căci ce rusinare séu blamagiú ar' fi fostu, déca cátivá ostasi, cari au luat parte în speditiunea acéstă, s'aru fi apucatu a demústrá, cá din totu lucrulu nu e nemicu adevératu, si prelanga tóte cá caractrulu lui Eusebiu nu fú de totu nepetatu, dara totusi a presupune una paupertate cá acéstă despre elu nu potemu.

Déca auctoriulu acestei întemplări nu este Eusebiu, ne dicu adversarii, asiá trebue se fia însu-si Constantinu.

Insa presupunerea acéstă inca dá de mai multe greutáti. Nemica fú mai strainu de caracterulu lui Constantinu, decátu inventiunea unei asiá fabule. Constantinu, cá si altu omu, inca avú debilitáti sale, dara aici a atribuí lui scornitura la neci unu casu nu potemu; căci erá cu multu mai superbu, decátu se se fia dediositu la una astfelu de mintiuna. Si in ce tempu se se fia întemplatu acéstă? Cu ocasiunea speditiunei? Déca stá asiá lucrulu, atunci trebúia se se îndestulésca cu compunerea somnului, căci ar' fi fostu mare cutediare de la elu de a amestecá si pre suit'a sa in unu lucru asiá nedemnu. Proprie ce scopu ar' fi avutu totu lucrulu? Armat'a lui relativu numerá mai puçini crestini, căci propagarea religiunei crestine in Ispani'a, Galii si Britani'a inca nu a facutu asiá pasi, cari se se póta asemená cu înaintarea crestinismului in oriente; apoi crestinii fugiáu de militia, déca acéstă se poteá face pre usioru; mai departe ostasii lui Constantinu eráu mare parte condusi pre bani, si inca Germani selbateci. Considerandu-le aceste acumu întrebámu, cumu cá ce efeptu ar' fi avutu unu atare semnu aici, între unii astfelu de ómeni, in anim'a caror'a unu evenimentu cá acéstă esercéza impresiunea, carea o face asupr'a nóstra privirea unei spendiurátorie? Déca si nescari rezultate de aceste ale mintei omenesci se bucura de unu sucesu favorabile, totusi mai bucurosu primimu, déca sucesulu favorabile fú efeptulu in-

-tieptiunei si istetimei proprie. — Chiaru asiá de greu potemu concede, cumu cá Constantinu se se fia folositu de fabul'a acéstă cá de machinatiune ori insielatiune; căci cumu poteá Constantinu, care acumu de unu dieceniu incóce aveá sub sceptrulu seu tóte provinciile imperiului romanu, cumu poteá, dicu, a fi in contradicere cu Eusebiu nu numai in privinti'a esentiei lucrului, ci inca lucrulu a lu-precisá astfelu, câtu erá de risu chiaru înainte celui din urma argatu alu seu²⁾? Déca insa Constantinu nu a scornitu evenimentulu acéstă, cá cu ajutoriulu lui se repórte invingere, este póte compusu, cá numele seu, considerandu stralucit'a invingere, se resune in tóte pàrtile imperiului?

Asiá de mari suntu dificultáti, cari le întempina acei-a, cari voru a detrage întemplamentulu acestui straordinariu, câtu vediendu dinsii, cumu cá pre terenulu acéstă rezultatulu nu e cevá mare, ne vinu înainte cu argumente esterne luate din auctorii contempurani; asiadara se-i esaminámu pre scurtu si pre acesti-a.

Lactantiu a însemnatu despre totu lucrulu numai, cumu cá Constantinu a capatetu in somnu mandatu, cá se semne scuturile ostasiloru cu semnulu crucei, si elu a dusu in deplinire acéstă. Rufinu la dincontra amesteca ce a fostu diu'a cu cele din nópte si scrie, cá „precandu Constantinu, ingrighiatu despre lovirea venitoria, erá in cale, si si-aredicá desu ochii cátra ceriu se céra ajutoriulu cerescu, vediù in visu pre ceriu o cruce stralucindu, si infioratu de vederea acéstă minunata, pasira înainte lui angeri, si i-dísera: Constantine, in acestu semnu invinge!“

Ce atinge relatiunea lui Lactantiu, este de miratu, cumu cá elu nu avú deplina cunoscintia despre lucrulu acéstă, ma se vede a confundá pre Constantinu cu Liciniu; dara acéstă este unu argumentu destulu de chiaru, si demústrá, cumu cá Constantinu nu a compusu lucrulu, cumu le pare unor'a, căci de erá elu auctoriulu visului si apoi cátra acéstă mai adáuge aretarea crucei pre ceriu, atunci de buna séma ar' fi doritu, cá acéstă binefacere a ceriului se se anuncie in întregu imperiulu, si asiá scrietorii nu aru fi de acéstă parere, ce altcumu necidecátu atinge lucrulu.³⁾

Déca mai departe Sulpiciu Severu despre totu lucrulu nu face neci una amintire, acéstă urméza naturalu din scopulu, ce lu-are elu in istori'a sa; adeca facundu numai alusiune la cei trei secli primi ai crestinetatei. Totu ce a însemnatu elu despre persecutiunea a diecea, despre invingerea lui Constantinu, este: „Acéstă persecutiune se finí mai înainte cu 89 de ani; din tempulu acéstă incepura a domni crestinii, căci acumu frenele guvernarei venira in manile lui Constantinu, carele fú celu d'antáiu crestinu dintre domnitorii Romei.“

Sozomenu urméza intru enararea evenimentului pre Rufinu, observa insa, cumu cá se vorbesce, cá însusi Christosu aparú imperatoriului in visu si i-a mandatu,

²⁾ V. Joseph. O. Rauscher Geschichte der christlichen Kirche, Salisburgu 1829, tom. II. pag. 215.

³⁾ Fridrich. Leopold Graf zu Stolberg Geschichte der Religion Jesu Christi, Wien 1806, tom. IX. pag. 134.

¹⁾ In Vita Constantini l. I. cap. 28.

că se purcedă în rebelu cu semnul crucei; și apoi aici referéza cea ce ne-a însemnatu Eusebiu, basatu pre testimoniulu lui Constantinu. Din aceste se vede apriatu, cumu evenimentulu si-luă alta forma din gura în gura, precandu lucrulu în esintia remase nestramutatu, și apoi asiă suntu de a se compune relatiunile lui Laetantiu și Rufinu.

Socrate convine în tóte cu Eusebiu; dara aici e de observatu, cumu că elu folosindu-se de nescari curen-te dubie, aparerea crucei nu o trage la indoéla, ci numai cercustările, între cari se întimplă acea.

Precandu dara relatiunea lui Eusebiu este astfelu constituita, cătu prin nescari argumente că cele aduse necidecātu se póte restorná séu debilitá; diferin-tiele, ce obvinu la scrietorii laudati ai secului IV., dem-ustra chiaru, cumu că nu este cauza, că se tragemu la indoéla aretarea trofeului crucei facuta imperatoriu-lui Constantinu, pre carea ne-a relatatu-o episcopulu Cesareei din Palestin'a.

În urma cumu că relatiunea lui Eusebiu este de o mare însemnatate istorica, și prin urmare acelu istoricu potemu dá totu crediementulu, demustra aucto-ritatea unui scrietoriu paganu contemporanu a lui Con-stantinu, întielegemu pre magistrulu de retorica Na-zariu. Acest'a în cuventarea sa panegirica, disa la anul 321 cu ocaziunea dilei onomastice a filoru lui Constantinu Crispu și Constantinu, face amintire, cumu că în Galí'a domnesce fain'a, că lui Constantinu fure tramisi intru ajutoriu, în rebelulu portatu incontr'a lui Macsentiu, din ceriu nescari ostasi de statura și arma-tura mirabile sub conducerea parintelui Constantiu nu-meratu acumu între diei. Laudatulu auctoriu, facundu amintire despre espeditiunea incontr'a lui Macsentiu, la cap. 13 are urmatóriele: „Pugnasti igitur, impera-tor, coactus quidem, sed hoc maxime victoriam meru-isti, quia non desiderabas. Optasti pacem, sed ignosce, si plus omnium vota valuerunt. Nec illa solita obsecun-dare coeptis tuis divinitas in hoc refragata est; sed aliquid e sententia tua non cedit, ut plus pro meritis iniret. Negata est concordia, cui erat parata victoria.“ Și continuéza în cap. 14 cumu urméza: „In ore de-nique est omnium Galliarum, exercitus visos, qui se divinitus missos praeseferebant. Et quamvis coelestia sub oculos hominum venire non soleant, quod crassam et calligantem aciem simplex et inconcreta substantia naturae tenuis eludat; illi tamen auxiliares tui ad-spici audirique patientes, ubi meritum tuum testificati sunt, mortalis visus contagium refugerunt. Sed quae-nam illa fuisse dicitur species? Qui vigor corporum? Quae amplitudo membrorum? Quae alacritas volunta-tum? Flagrabat verendum, nescio quid, umbone co-rusci, et coelestium armorum lux terribilis ardebat: tales enim venerant, ut tui crederentur. Haec ipsorum sermocinatio, hoc inter audientes ferebant: Constanti-num petimus, Constantino imus auxilio. Habent pro-fecto et divina jaectantiam, et coelestia quoque tangit ambitio. Illi coelo lapsi, illi divinitus missi gloriaban-tur, quod tibi militabant. Ducebat hos, credo, Con-

stantius pater, qui terrarum triumphis altiori tibi ces-serat, divinas expeditiones jam divus agitabat.“⁴⁾

Juliu Pappalvai.

(va urmá.)

Misiunea preotului rom. față cu poporul.

(fine.)

Ne place a ne laudá cu trecutul nostru gloriosu; ne place a aminti pre barbatii destinsi, cari au lucratu pe tórenulu gloriosu alu înaintarei și prosperarei na-tionali și morali; ne place a ne nutri din cea ce a produsu ingeniulu loru cu una diligenția neobosita. Ne place! Dar' óre la suvenirea acelu barbatu destinsu ai natiunei nóstre care dintre noi póte se stee rece și indiferinte, care dintre noi se nu se inspire de caracterele loru nobili și se nu se puna seriosu la lucru, pentru a înaintá lumin'a și a ferici poporul romanu?

Trecutul face apelu la venitoriu!

Parinti nostri si-au implinitu misiunea loru cu atáta taría și constantia, adese chiaru cu sacrificarea starei și a viatiei loru în acele tempuri de negru bar-barismu; cu atátu mai vertosu trebue dara se ni-o im-plinim și ni-o potemu implini noi în unu seclu, care se dice alu culturai și civilizatiunei. „Privesce de la média-dî la medianópte: popóra-le si-redica capulu. Gandirea se ivesce luminósa pre deasupr'a întunerecu-ii; gandirea, spiritulu ddieescu, ce zidesce, și cre-dinti'a, ce dá viatia. Lumea veche se prevalesce, și pre ale ei derimature libertatea se înaltia. Descépta-te!“ (Cantarea Romaniei.)

Tempulu progresului a sositu. Popórele se de-scépta la una nóua viatia, la viatia intelectuala spiri-tuala. Și óre de ce jace și acumu poporul romanu în negur'a nescientiei? Ni se va respunde din partea adversaria: nu e abilu de a se cultivá! La ast'a lasu se respundia unu Germanu, anume geografulu Hoffmann. Elu dice: „Din elementele, din cari se compune popo-rulu romanu, se desvólta capete, cari suntu clasice și s'aru poté întrebuintiá cá modele pentru pictori și sculp-tori, capete, cari și în intru cuprindu acea, ce se aréta în afóra; pentru că precepere asiá de iute, întielegere asiá de deschisa, agerime asiá de mare, împreunate cu îndemanatate în portare, cumu vedemu la Romanulu celu mai de róndu și mai neinvetiatu, nu se mai afla nicaiuri. Acestu poporu, intrunindu-se și aducundu-se la cea mai înalta civilizatiune, ar' fi protivitu se stee în fruntea culturai spiritali a întregei umanitati. Și cá se se implinésca acést'a, și limb'a lui e atátu de dulce, sunatória și bogata, încátu ea s'ar' protivi cu deosebire pentru celu mai cultivatu poporu depre față'a pamentului.“

Nu înabilitatea dara e caus'a, pentru care poporul rom. se afla și adi îngropatu în abisulu ignorantiei, în negur'a nescientiei, ci tempurile vitrege ale secliloru abiá

⁴⁾ V. aceste în opulu inseris: Panegyrici veteres editi in usum Delphini, Parisiis 1876., p. 260; mai departe: Hug Ehrenrettung Constan-tin's des Grossen, in toí'a periodica: Zeitschrift für die Geistlichkeit des Erzbisthums Freiburg, Friburgu 1830, fasc. III, pag. 53.; Weisz l. c. tom. II, pag. 243.

decursi. Pentru că desî acele timpuri au trecut, desî a încetat în mare parte tempestatea, ce a sbiciuit orisonul Romanilor, ele însă n'au trecut fóra a lasá urme sensibili încă; asemenea unei tempestăti, carea face stricatiuni în tóte părțile, respesce edificiele, restórna stancele, rumpe arborii și nemolesce pamenturile...

Tempul servituti a trecut. Romanul a scapatu de jugulu greu alu sclaviei corporali, însă și adi se afla în unu jugu dóra și mai greu, în jugulu sclaviei intelectuali, în jugulu nemicitoriu și ucidietoriu alu ignorantiei. Elu sente și adi unu doru infocatu după scientia, carea pre cei ce o cultiva și îmbrăcisiéza în înaltia și în gloria, éra pre cei ce o parasescu și lapeda și degrada pana la starea de animalu. Parintii nostri l'au scapatu de jugulu de fieru alu sclaviei corporali și au opritu jugulu ignorantiei, că se nu-i taie grumadii, se nu-lu ucida. Se cuvine, că noi se luăm de totu depre grumadii lui jugulu ignorantiei, se-lu luminăm cu sórele salvicatoriu și glorificatoriu alu invetiaturei. Se-lu invetiám, Str. A., religiunea pura alu Christosu, curatiandu-i anim'a de tóta polomid'a superstitiunei, care lu-face se se infióre de orice fenomenu naturalu mai straordinariu, căsî cumu aru fi totu atâti dîavoli mai mari au mai mici. Se ucidemu în dînsulu acestu „balauru inaripatu, care imple viati'a dînsului cu o eterna nelinisece, care creéza demoni, spirite, ce arunca imaginatiunea lui în léganulu tormenteloru.“ (E. M. Oettinger.) Se desradecinám din dînsulu datin'a beuturii vinarsului, care, dorere, s'a latitu tare în poporulu nostru și i ucide trupulu, i debilitéza mintea și i nemicesce sufletulu, punendu-i o mare pedeca în progresu.

Poporulu are de la natura în pieptulu seu foculu sacru alu natiunalitătii și patriotismlui. Elu si-pretiuesce pamentulu natalu și de comuue i mai ga'ta a -si parasi viati'a decâtu patri'a. Lui i place, că acolo, unde a traitu și moritu mosiulu și parintele seu, acolo se traéscă și dînsulu, bine reu, cumu i-va ajutá bunulu Ddieu, și apoi se se inmormente langa parintii și strabunii sei. Elu iubescce pre oricare fiu alu natiunei sale. E destulu se spuni fieranului romanu, cumu că esti Romanu, e destulu se-i vorbesci unu cuventu în limb'a lui, și elu nu te va mai lasá de la cas'a dînsului, pana ce nu-i vei spune: de unde esti și unde mergi, care e starea Romanilor în locu-ti natalu, și óre mai fericiti suntu pre acolo Romanii? — Cea ce i mai lipsescce însă e cunoscinti'a drepturiloru, ce are că fiu alu natiunei romane și alu patriei.

Trebue dara că preotulu romanu se-lu luminedie întru acést'a, inspirandu totodata în dînsulu tariá și curagiu, că se-si apere drepturile sale; se pretinda, că pentru obligatiunile, cari le plinesce cu atâta acuratétiá, se i se dee și drepturi corespundietórie. „Si după ce postulatele natiunei nóstre suntu asiá de cuvientióse și drepte, dice marele archipastoriu Siulutiu, nu mai potu portá nici o temere în anim'a mea nici atunci, candu nu 24, dar' și intréga natiunea magiara ar' stá cu noi 8 Romani aici făcisiu“. Si déca marele archipastoriu a avutu audaci'a de a se esprime atátu de categoricu

cu privire la drepturile natiunei nóstre în faci'a magnatiloru magiari în conferintiele regnicolari tienute la Alb'a-Iuli'a în 11 Febr. 1861, de ce se nu le spuna acele poporului seu fiacare preotu, fiacare parinte sufletescu alu dînsului?

Dara cumu se va lapeda poporulu nostru de superstitiune, déca nu invetiandu causele, din cari provinu acele fenomene naturali, pre cari dînsulu le cugeta a fi totu atâte spirite ale iadului? Cumu va încetá de a mai bé vinarsulu omoritoriu, déca nu va seí calculá, câte spese insedarnice i face acésta beutura veninósa, déca nu va seí chiaru, cumu că acésta beutura cuprinde în sene unu veninu incetu consumatoriu? Cumu si-va seí pretinde și aperiá drepturile, ce le are și i-competiescu că Romanu și cetatianu alu patriei, déca nu le va cunósce mai antáiu acele drepturi? „Mintea, dice fabulistulu romanu Cichindealu, mintea; candu te vei luminá cu invetiatur'a, cu luminatele fapte bune te vei uní, mai alésa natia pre pamentu nu va fi înaintea ta.“ Éta uniculu mediu, prin care se póte aventá natiunea rom. la o trépta mai înaltá a progresului, la trépt'a, ce i-este destinata decâtu Provedintia, că se ocupe în concertulu celoru-alalte popóra civilisate.

Se luminám dara poporulu cu lumin'a invetiaturei, și precumu Gedeonu a datu în manile ostasiloru seí faclie luminóse, prin cari a invinsu pre Madiamu, asiá și preotulu trebue se dee în man'a poporului faclia luminósa a scientiei, că se-si invinga tóte patimele și se înainteze pre calea civilizatiunei. Am disu se ~~daru~~ în man'a poporului faclia luminósa a scientiei, pentru că singuru scientia produce în omu fruptele dulci și salutari ale viatiei. Scientia e sórele, care lumineza mintea; și precumu în întregu universulu nu esista nemica mai splendidu, mai maretiu și mai binefacatoriu decâtu sórele, care incaldiesce pamentulu, cóce spicele manóse ale economului, face, că campulu infflorindu se imprascie odorulu seu aromaticu la toti, desfataudu pre celu june, facundu se trasalte celu sanetosu, consolandu pre morbosu și reamintindu betranului dílele dalbe și fericite ale junetiei; precumu regin'a noptii cu tóta cet'a curtenitória a steleloru nu póte produce cea ce produce singuru sórele: asiá nu este nemica ce se perfectiuneze pre omu mai multu, decâtu scientia, și tóte lucrurile din natura nu-lu impresiuneza, déca nu va fi luminatu cu invetiatur'a. Scientia înaltia sufletulu la Ddieu: ea face, că omulu se iubéscă și se adóre pre Ddieu nu numai din instinctu, ci din convingerea, că dînsulu e parintele seu bunu, care l'a creatu și scapatu din tóte fatalitătile; ea face, că omulu se apara în tóta maiestatea destinatiunei sale.

„Gaz. Trans.“ în n-rulu 82 de la 1852 vorbindu despre poporulu rom., se plange dicundu: „O Dómné! căta e desolatiunea partii acesteia, pline de cele mai scumpe suveniru ale strabuniloru; atâte dieci de miie suflete fóra câtu de puçina pasciune sufletésca.“ Preoti! auditi bucinulu progresului? grabiti a dá pasciune poporului, alu carui venitoriu e în manile vóstre. Luminați-lu cu lumin'a salutará a scientieloru; căci lumi-

nandu poporulu, inaintati natiunea pre calea cea mare a progresului, ér' inaintandu natiunea, faceti destulu misiunei vóstre divine, in care ddiiesculu vostru insti-tutoriu v'a tramisu, dícundu: „Pasece oile mele, pasece mnelusieii miei“, sí: „Mergundu invetiati“, (Mat. 28, 19). Luminati poporulu, cá se-si scie folosi bine darurile naturali, cáci astfeliu numai aretati cá onorati pre Ddiu sí impliniti voi'a lui inalta, care v'a alesu spre a latí lumin'a, delaturandu intunereculu nescientiei.

„Éca am datu cuventele mele in gur'a ta; éca te-am pusu preste popóra, cá se edificí sí se resadescí“, díce Domnulu, (Ierem. 1, 30). Ochii poporului su tien-titi la voi, cá sí ochii fiului la parintele seu; voiti numai, sí elu va merge inainte. Edificati sí resediti; edificati in dinsulu tóte virtutile morali sí nazionali, facundu-lu se-si cunósca trecutul seu, sí resediti in dinsulu aspiratiunea sí nesuinti'a la unu venitoriu stralucitu sí gloriosu. Déca va precepe elu vócea trecutului, care vorbesce cu atáta taría despre credinti'a, virtutile, bunele moravuri, romanismulu sí patriotismulu strabuniloru nostri: reverinti'a cátra strabunii sei sí aspiratiunea la unu venitoriu gloriosu lu va face, cá se amble sí dinsulu pre calea aceea, lu-va face, se urmeze in credintia, virtute, romanismu sí patriotismu pre strabunii sei gloriosi.

Predicati-i cuventulu crestinismului, carele singuru indulcesce sí intaresce pre totu sufletulu amaritu sí doseditu, carele singuru dá omului chiaea salutei sufletesci. Dara anunciandu cuventulu crestinismului, nu uitati a anuncia sí cuventulu romanismului, care e „simbolulu, ce represinta cele mai intime sentimente ale viatiei trecute, cele mai svave aspiratiuni cátra unu venitoriu doritu, cele mai miraculóse instincte de activitate.“ Predicati invetiaturele crestine sí nazionali sí fiti securi, cá elu ve va ascultá, sí cuventele vóstre nu voru suná indesiertu, pentru cá poporulu lui Romulu nu e celu a lui Israilu, care si-bateá sí ucideá profetii. Nu; pentru cá poporulu romanu asculta pre toti cáti i voiescu binele, sí i-urméza cu reverintia sí iubire.

Insa nu e destulu a ne ingrigi numai de o lipsa a poporului romanu, nu e destulu a-i curá numai o rana, ci trebuie curatu sí vindecatu deplinu; nu e destulu a ne ingrigi numai de bunastarea lui spirituala, ci totodata trebuie se ne ingrigimu sí de bunastarea lui materiala. Se facemu, cá poporulu se scia implini tóte lipsele sale nu numai prin cultivarea mai ratiunale sí practica a pamentului, ci prin totu feliulu de industria sí maiestrie. Córnelu plugului n'au facutu niciodata marimea sí glori'a deplina a popóreloru, nici o natiune nu s'a perenatu numai prelanga aratru; e de lipsa dara, cá sí poporulu romanu prelanga lucrarea obositoria a pamentului se mai védia sí de altele; se nu-si cerce nutrementulu sí starea sa numai in lucrarea pamentului, care adese lu insiéla amaru, ci se nesuésca a se intari sí ferici sí pre calea industriei sí maiestrie-loru. Se invetie a se lasá in sinulu pamentului, spre a scóte tesaurii pretiosi, ce se afla ascunsi acolo; se invetie a-si latí manufacturele sale sí productele patrio-

tice in alte tiere, sí a-se provedé astfeliu mai lesne cu de acele, ce nu se afla in tiér'a sa; se invetie maiestrie, cá se traga boii Romanului numai la caru sí aratru facutu de maiestru romanu; maiestrulu romanu se incalce sí imbrace pre fratii sei. Se imbraçisámu sí se familiarisámu intre poporulu nostru industri'a in toti ramii ei, se learetámu, cá nu mai merge cumu a mai mersu, cá la unu seclu alu progresului se ceru ómeni ai progresului. Romanulu cu numerositatea, aptitudinea sí zelulu seu, póte se devinga tóte obstacolele, tóte deficietátile, ce i stau in cale, sí se se redice cu iutiéla la apogeulu bunastarei spirituale-intelectuali sí materiali.

Ci spre a poté face mai usióra inaintarea poporului romanu la scopulu destinatiunei sale, se incepemu chiaru cu junimea romana. „Totdeun'a am crediutu, cá s'ar' poté reformá neamulu omenescu, déca s'ar' reformá educati'a junimei.“ (Leibnitz Lètrr. Placcins t. V.) Se ne ingrigimu, cá in scólele depre sate, precumu sí in cele mai superiori, se se propuna numai sí numai invetiaturele, cari tientescu a plantá in dinsulu ideele sublime sí salutarie ale crestinismului sí romanismului. Éra pentru a luminá pre toti, „betrani, barbati, juni, teneri“ deoprotiva, se deschidemu scólele de domineca sí serbatori, se adunámu in giurulu nostru poporulu sí se-lu luminámu despre trecutul sí presintele seu, sí estmodu se-i facemu venitoriulu. Séu, cá se fiu mai scurtu: se fimu preotii, invetiatorii sí advocatii poporului romanu; sí déca s'ar' aflá cinevá, care se céra de la noi legamente, ce aru avé de scopu detrimentulu poporului rom., se-i respundemu cu parintele poporului rom., Siolutiu, care in sinodulu dícesanu din Blasiu, tienutu la 2 Iuliu 1838, la pretinsiu-neá guvernului reg. transilv., cá preotínea rom. se puna juramentulu pre „uniunea celoru trei natiuni“, díse: „Auditu-s'a óre in tóta lumea o pofta mai nedrépta cá aceea, cá unu cleru romanu, care traesce din binefacerile Romaniloru sí de la Romani, sí care fóra Romani nu póte nici se se socotésca, necumu se esiste, cá acestu cleru se sustiena sí apere legile sí privilegiele celoru trei natiuni, prin cari natiunea lui cea romana se tiene sub jugulu servitutii?!“

Éra in casulu nefastu, candu intréga intieleginti'a romana ar' trece in castre straine — cea ce in sa se apere ceriulu! — clerulu inca sí atunci se stee vigilante sí cu curagiu intru ajutoriulu, salvarea sí glori-ficarea poporului romanu, strigandu cu Oratiulu, care vediendu, cumu cá Romanii-su infricati pentru cá numai dinsulu mai erá in façi'a a trei Curiati, díse: „N'aveti frica, Romani, nu ve temeti nemicu pentru patria; eu suntu singuru intru adeveru, dara portu in anim'a mea curagiulu a trei ómeni, cáci sufletulu vitesiloru miei doi frati a trecutu in pieptulu meu!“

Astfeliu ne vomu implini misiunea, vomu salvá poporulu, sí vomu meruí recunoscinti'a natiunei sí res-plat'a ceriului. Am dísu.

N. F. Negrutiu, teol. ghierl.

nóstra! Departe se fia a-ne alaturá glótei selbatece, ce te gonese! Nu, neci pre unu momentu potemu uitá darurile, cu cari ne inavutiesci in tóta clipit'a! . . . O sí totusi decâteori te-amu uitatu, parasitu, sí ne-amu lipitu de pecate?! . . . Tu prébunule ne-ai iertatu, sí noi, oh! noi nedemni de grati'a ta de-nou te-amu uitatu! . . . O Ddieule, Tata cerescu, indura-te spre noi, sí uita fragilitátele nóstre! Cu umilintia cademu pe fáciele nóstre inaintea tronului teu imperatescu, sí cu amaru versandu lacrimi de penitintia plangemu fóradelegile nóstre! . . . Dara éta, éta, Dómne, cà neci lacrimile ferbinti potu spelá spurcatiunea uscata pe sufletelu nostru! Dílele viatiei nóstre petrecute in pecate ne acusa! . . . Dara ce nu póte debilitatea nóstra, acolo prisosesece darulu sí indurarea ta! Dreptu acea iérta-ne Dómne; ne vomu silí de adi inainte a jerfi tie tóta viati'a nóstra, ougetele, animele nóstre, cá cu suflete curate, cu anime inpacate, sí asiá usiorate, se ne potemu inaltíá la tine, sí se cutediámu a strigá: alu nostru dulce Parinte, alu nostru iubitu, adóratu Tata cerescu! Aminu.

Iosefu Cretiu,
preotu gr. c., din diec. orad.

Corespondintia.

Dintre Ternave, 10. Juniu 1872.

Domnule Redactoru! Seclulu nostru se numesce „alu lumina-rii“, dara sí mai cu dreptu cuventu s'ar' poté numi „alu adunárilor sí intrunirilor“ de totu soiulu, prin cari vointi'a debile a unui-a se face insutitu sí inmiitu de tare prin voi'a intrunita a multímei, intieleptiunea marginita a unui singuritu se lamuresce sí ajuta prin luminele multor'a. Resultatulu acestui spiritu predomnitoriu alu seclului este acelu progresu admirabile in toti rami viatiei omenesci, cu carele nici o epoca de mai inainte nu se póte laudá.

In just'a precumpenire a acestui spiritu alu tempului au doritu sí Romanii gr. c. cu sete reinvierea sinodalitáti, reintroducerea adunárilor sí intrunirilor in baserie'a loru, sí au salutatú cu bucuria mai desele sínóde protopopesi sí sinodulu archidiecesanu din 1869, cumu sí conyocarea sinodului prov. tienutu in lun'a tr. la Blasiu. Acumu cu asemene sí esplicabile nedomneré se intréba, cà óre ce a lucratú sí decisu sinodulu prov.? La intrebarea acésta vinu, dupa tacerea toturoru, a respunde sí a ve reportá despre decursulu lui atát'a, cátu a potutu a se resulfá in publicu.

Siedintiele sinodului memoratu, afóra de 2—3, au fostu adeca secrete. Nu precepu, pentru ce? candu p. e. la sinodulu prov. celebratu inainte cu unu dieeniu in Vien'a, precumu mispuse, de nu me insielu, unu amicu, fure anume dusi junii candidati de teologia, cá se asiste cá ascultatori, sí candu la santulu sinodu archid. din Blasiu din 1869 asisidere au fostu de fácia cá ascultatori inca sí laici, ba chiaru sí muieri. In fine fire-ar' oricum, aici inca se adeveresece proverbialu, cá „nu e secretu cea ce sciu doi ómeni.“ Multe din decursulu desbaterilor transpirara sí se vorbescu in publicu; de acea credú a nu comite nici o indiscretiune, déca resumu aici nesce lucruri notorie.

Partecipantii la sinodu au fostu in numeru de 20 insi, in frunte cu pp. metropolitulu, episcopulu Lugosiului, vicariulu capit. alu Ghierlei sí represintantele episcopului Oradei-mari. Pertractárele au decursu din 4—13 Maiu. Lucru firescu, cá in tempu asiá de scurtu cele mai multe din mass'a obiecteloru publicate in n-rulu 1. alu „Sionului rom.“ se primira asiá-dicundu „en bloc“, fóra multe desbateri. Intr' acea ne imbucura, cá stravechiele drepturi sí usantie ale basericee nóstre sí dorintiele generali ale credintiosiloru basericee nóstre nu remaseru cu totulu nerespectate. Asiá, dupa cumu ne asiguréza, intre alte bune se decise restituirea sí regularea foruriloru protopopesi cá instantia I. in tóte afacerile eclesiastice, crearea demnitariloru sí functiunáriloru basericesci prin alegere canonica, esoperarea sí organi-

sarea congresului eclesiasticu in afacerile esterne basericesci, fundatiunali sí scolastice, sel. Suntu nesce castiguri pretióse aceste puncte, nesce medie, cari in legatura cu sinodalitatea continuu sí acuratu deprinsa voru contribuí potericu la efeptuirea reformeloru sí imbunatafiriloru necesarie, la reintenerirea corpului sí organismului intregu alu basericee nóstre. Vedi-bine cà tóte aceste numai sí numai sub conditiunea neaperata: cá otaririle sinodali se nu remana numai pre papiru, numai litera mórtá, ci cá fiacare membru sí organu basericescu se se nevoésca a traduce decretule sí canónele acele in fapta sí realitate.

Decisiunile sinodului cestiuunatu se substernura spre aprobare la Rom'a, ba — pardonu! — mai antáiu la Oradea-mare; deórace cei trei membri oradani singuri nu voira a le subscrie, pana nu se voru comunicá parintelui episcopu absinte. Óre de candu a capetatu provinci'a nóstra metropolitana sí unu esarcu séu primate? Séu dóra represintantele episcopescu respectivu n'a fostu delegatu in modu canonicu? . . . Totu asiá nu precepu nici acea, cá decisiunile unui sinodu metropolitanu se se supuna spre aprobare pontificelui romanu. Dincontra eu asiá credú, cá otaririle unui sinodu provinciale se apróba sí confirma numai-decátu prin subserierea metropolitulu respectivu, care este capulu, principele, regele séu imperatulu provinciei respective, precumu pap'a de la Rom'a e capulu sí regele spirituale-basericescu alu intregi basericee cat. Apoi decisiunile unui sinodu provinciale, fire-arú prelanga metropolitulu propriu de origine altulu intarite, n'au valóre obligatória decátu numai pentru provinci'a respectiva. De ce dara acésta timiditate, sóra dulce cu portarea nóstra politica, in care respectu, precandu alte natiuni din patria tienu conferintie sí adunári preste adunári in afacerile electorali sí altele, noi singuri ceremu mai antáiu cu caciul'a a mana licentia de la guvernú?

Se nu-mi díca cinevá, cá existu constitutiuni papali post-tridentine, cari pretindu o atare substernere a decisiuniloru sinodulu provinciale, spre a se corege in cele de coresu decátú congregatiunea respectiva din Rom'a. Acésta pretinsiune privesce numai pre rom.-catolici, a caroru disciplin'a basericesca tridentinulu o trase pre unulu sí acelasi calapodu, éra alterarea acestei uniformitáti disciplinare scaunulu romanu nu bucurosu o-ar' vedé. Ci disciplin'a nóstra e in sene sí in puncte principali diversa de cea catolica-tridentina. — Dara in fine tóte aceste se potú aplaná sí indreptá, numai congresu basericescu cátu mai in graba sí sínóde cátu mai dese se avemu.

Inchiau, Domnule Redactoru, cu o curiositate. In 14 Maiu membrii sinodali plecara la ale sale; dara unii se intardiara de trasur'a, ce merge spre Alb'a, Dev'a sí mai departe; sí asiá intardiatii mai bine petrecura tóta sér'a sí nóptea la gara, decátu se cada cumvá in suspiciunea de a fi luatú parte la serbatórea natiunale de 3/15 Maiu. Totusi mare e fric'a de a pierde grati'a deákista-constitutiunale!

Órecine.

Maieru, in Juniu 1872.

Inca de la a. 1862 incóce doriáu poporenii de releg. gr. cat. din comun'a Maieru, in districtulu Naseudului, a-si redicá una baserica corespondietória seclului presinte sí amesuratá populatiunei din acésta comuna, spre care scopu s'a fostu strinsu sí piétr'a de lipsa in dóue rónnduri. Insa din mai multe cause acea dorintia a credintiosiloru poporeni din Maieru a remasu nereali-sata pana in tómn'a anului tr., candu, ajutati de o mana pré liberale sí de o anima pré nobila cátra totu ce e conducatoriu la inaltiarea marirei lui Ddiu pre pamentu sí la cultur'a sí luminarea religiósá morale a poporului, le sucese a inchiaiaá contractu cu maiestrulu, cu acea conditiune, cá acest'a cu I. Maiu a. c. se incépa edificarea basericee, carele, fidelu obligamentulu seu, in I. Maiu a sí inceputu.

Poporenii, cari adunaseru piétr'a la nóu'a edificand'a baserica a trei-a óra, nece acumu nu credeáu, cá va fi ceva din piétr'a loru, din care cauza multí piétr'a, ce s'a venitu loru din reparatiunea facuta dupa juguri, desí au adunatu-o, totusi n'au dus'o

pre terenulu de edificatiune, ei au retienutu-o in ocólele sale, cá nu cumvá sí acumu a trei-a óra amagiti, cá mai înainte, se-si védia osteneáa desiérta. Insa vediendu ei, cumu cá intreprindietoriulu cu lucratorii sei a ajunsu in comuna, sí in díu'a urmatória se apuca de lucru, cu totii saltáu de bucuría, multiamíáu lui Ddiéu, cáci vedu apropiandu-se de realizare un'a dintre cele mai fierbinti dorintio ale loru; apoi fóra de a ff siliti séu sí nu-mai provocati, nu incapeáu carandu piétra pre strad'a, ce duce la loculu de edificatiune a basericei.

Comitetulu basericescu vediendu insufletirea cea mare a poporului sí iubirea cátra cas'a Domnului, in contielegere cu comitetulu comunale sí maiestrulu. Enricu Adleff, defige díu'a de 6 Maiu cá díu'a santírei sí depunerei pietrei fundamentali, dí de bucuría pentru intregu poporulu romanu din Maieru. Acésta otarire s'a adusu la cunoscenti'a p. onoratului d. vicariu alu Naseudului Gr. Moisilu, carele din impregiurarea. cá pre 5 Maiu trebuiá se fia de fačia la sinodulu provinciale in Blasiu, nepotendu participá in persóna, a delegátu pre m. o. d. Clemente Lupsiaiu, protopopu sí parochulu Rocnei, sí pre o. d. Simeone Tancu, parochulu San-Georgiului, spre a-lu supliní la santírea sí depunerea pietrei fundamentali la nóua baserica. Pre acésta dí s'au invítatu sí alti dd. preoti sí mireni din comunele vecine Sangeorgiu, Feldru, Naseudu. Rocn'a vechia sí nóua, Ilv'a-mare, Magur'a, S. Iosefu.

In díu'a de 6 Maiu la $\frac{1}{2}$ 10 óre s'a inceputu cultulu divinú prin „Imp. cerescu“, cantatu odata de preotii celebranti, 5 la numeru, sí de 2 ori de chorulu de fete, care choru condusu de d. Ioane Popescu a cantatu tóte cantárele de la s. liturgia spre indetultirea toturoru celoru presinti. Lauda domnului Popescu, carele cá fiu de preotu, desi e amploiatu la cártile funduarie, totusi nu-si uresce religiunea sí baseric'a, cá multi altii nutriti sí crescuti cu prescura romanésca, carii nu vreu se mai scie nece de natiunea, nece de baseric'a sa, ci rusinandu-se de acestea, se asocíeáa inimiciloru natiunei sí basericei spre daun'a, indignatiunea sí mechnirea poporului, carele adeseori lu audímu dícundu: „Pentru ce se-mi dau copilulu la scóla, dóra cá se-mi stricu neamulu?“

Dupa rogatiunea amvonului parochulu locale, B. G., se întórce cátra poporulu sí óspetii de fačia, in termini scurti le spune, cá poporulu din Maieru nu de díle, nece de lune, ci de ani a asceptatu díu'a de asta-di, díu'a santírei pietrei fundamentali a nóuei baserice; sí fiendu cá acésta dí e dí de mare bucuría pentru dinsii, n'au potutu se desconsidera sí se omíta oca-siunea acésta, a nu invítá pre vecinii, amicii sí facatorii de bine la acésta serbatóre, ci au doritu cá din bucuría loru se se impartasiésca sí ei, cá vecini, amici, cunoscuti sí binevoitori; dupa acea bineventandu pre óspeti sí multiamindu-le pentru ascultarea data invitatiunei, provóca pre intregu poporulu se mérga in ordine cátra loculu, unde se cladesce nóua baserica. Pornindu de aici procesiunea intre sunetulu campaneloru sí alu tréscuriloru, inaintéza, cantandu preotímea „Imp. cerescu“ sí „Christosu a inviatu“, la loculu destinatiunei, unde erá pregatita o mésa pentru santírea apei. Aici dupa persolvirea ceremonieloru prescise in euchologiu, pontificantele d. Clemente Lupsiaiu tiene una vorbire insufletítória sí aréta, cá ce póte face unu poporu, déca nu i lipsesce voi'a; dupa ce face scurtulu istoricu alu pornirei sí inceputului edificare, imbarbatéza pre poporeni a nu se spariá de greutátile impreunate cu acésta edificatiune, cáci va ajutá Ddiéu, numai se persevereze in propusulu bunu, sí va vení tempulu, candu bucuría, ce va avé poporulu cu baseric'a, va face a-si uitá tóte greutátile avute la edificarea ei. Finindu-se ceremoniele aceste, preotii sí poporulu éra au mersu cu procesiune inderetru la s. baserica, unde se fece des legarea.

Dupa acea toti óspetii chiamati la serbarea dílei din cestiune s'au adunatu la cas'a parochiale, unde s'a datu unu prandiu, la care a participatu la 70 de persóne. La acestu prandiu inca nu au lipsitu toastele; s'a redicatu toastu mai antáiu pentru Maiestate, pentru prés. p. metropolitu, pentru capitanulu

supremu, ilustritatea sa d. Ales. Bohetielu, pentru r. d. vicariu sí pentru alti barbati destinsi. Precandu siedeáu la mésa óspetii, vení denou chorulu de fete, se postá afóra langa feréstra sí delectá pre óspeti prin esecutarea mai multoru cantece natiunali. Dupa redicarea óspetiloru de la mésa s'a arangiatu unu jocu in midiuloculu comunei, unu locu frumosu umbrítu de nesce arini inalti; joculu a duratu pana cátra apunerea sórelui, candu óspetii s'au departatu, insoçiti de oftárele nóstre de a ne revedé la santírea acestei baserice in unu numeru inca sí mai mare.

Basilu Groze,
parochu gr. cat. in Maieru.

Literatura.

Inscintiare. Imbuldfrea lucruriloru acurse la tipografi'a dícesana a facutu, cá tiparirea prediceloru edande prin subscrisulu se se intardíe cu câteva díle, incátu numai cu finea lui maiu s'a potutu incepe, sí acumu se continua neintreruptu. Rogu dereptu acea pre p. t. prenumeranti, cá se-si mai lungésca paciinti'a pre câteva díle, éra domnii colectanti, cari mi-au tramisu numai numerulu sí nu sí numele prenumerantiloru, se binevoíésca a-mi tramite sucesive sí numele cu caracterulu, cá se se póta tiparí sí aceste. — Cele-alalte díurnale romane suntu rogate a luá notítia despre acésta. — Ghier'a, in 28 maiu 1872, Joane Papiu, preotu la penitentiariulu transilv.

Limb'a romana sí traductiunile ei. Primulu volume din operele complete ale d-lui G. Barozzi.

Revis'a científica. Anulu I. sí alu II, fiacare cuprinde 24 de cóle in 8-vu cu 24 de stampe, cu figure litografate negre sí colorate; pretiulu 20 de lei noui.

Catechismu romanu sí crestinu, de Scurtescu; pretiulu 30 de bani.

Báile lui Hercule séu scaldéle de la Mehadi'a, de dr. Ales. Popovicíu, pagine 200 sí cinci litografie interesante. Opulu e dedicatu — cu pré inalta voia — archiducelui de coróna Rudolfu; pretiulu 2 fl. v. a.

Una preamblare pre munti séu lumea reala sí lumea ideala, poesie de G. D. Aricescu, 1 vol.; pretiulu 8 lei noui. Imsemnámu, cá cumparatoriloru de mai multe esemplarie li se acórdá unu rabatu de 20%.

Legendele sí basmele Romaniloru, gâciture sí proverbie, cu una introducere de d. Bogdanu Petriceicu Hasdeu, adunate din gur'a poporului, scrise sí edate la lumina de unu culegatoriu tipografu. Editiunea a III. fórté augmentata; partea I., pretiulu 2 lei noui.

Dreptulu naturale de Schilling, unu opu eminentu in literatur'a germana, se va traduce in romana decátra sóciététa de lectura „Petru Maioru“ in Pest'a, dupa cumu ne comunica „Fam.“ Opulu e voluminosu de 700 pagine, in sa e fórté necesariu. — Noi din parte-ne le dorímu sucesu bunu sí paciintia de a poté esí cu elu cátu mai curundu la lumina.

Disputation, rómische, zwischen Protestanten und Katholiken über die These: „War Petrus in Rom?“ Münster; pretiulu 90 de cr. — Tragemu atentiunea lectoriloru nostri asupra brosiurei acestei, pentru cá e scrisa dupa protocolulu stenograficu.

Kirchenhistorische Schriften, von Dr. I. A. Ginzel, Domcapitular; 2 Bände, Wien 1872; pretiulu 5 fl.

Einige Worte über die Beweise des Christenthums, von H. Zeszner, Prag; pretiulu 40 de cr.

Culturgeschichte des XVI. Jahrhunderts, von K. Grün, Leipzig; pretiulu 3 fl. 60 cr.

Seculäre Schwankungen des Seespiegels, von Dr. J. H. Schmick, Münster; pretiulu 2 fl. 40 cr.

Die Lehren des heutigen Socialismus und Communismus, von H. v. Sybel, Bonn; pretiulu 60 de cr.

Ochire prin lumea politica.

(din 1—15 Juniu a. c.)

Cronica interna. Alegerile dietali in Ungari'a se voru incepe in 18 l. c., in Transilvani'a in primele zile ale lui Iuliu. Altmintre campani'a electorale a si poftitu deja versare de san'ge, ba si mai multe victime, de'orace deakisti' dispunu de panduri si de cele-alalte organe guvernamentali, era stangacii de majoritatea departe precumpenitoria a poporului magiaru. — Ce voru face ore Romanii transilvani? Noi speramu, ca asi'a numit'a conferintia de la Sabiu va remane o simpla secatura a elicei activistilor, si ca intr'o conferintia la Alb'a-Jul'i'a, in locu neutrale, conchiamanda ori prin pp. metropolitii, cari in zilele trecute fure chiamati la Pest'a, ori prin alti corifei ai intielegintei no'stre, se voru intielege catu mai curendu asup'r'a modului de procedere in acestu respectu vitale. La tota templarea participarea la alegeri se va pote face numai si numai cu scopu, ca Romanii alesi se remana in patria-si si de acolo se pretinda cu taria convocarea dietei transilvane si se protesteze denou serbatoresce contr'a „uniunei“ facute fora voi'a poporului rom., a $\frac{2}{3}$ din locuitorii marelui principatu. — Sasii intr'o conferintia celebrata la Mediasiu inca se dechiarara in opusetiune fa'cia cu guvernul, dara pentru aceea, nu te teme, totu voru merge la Pest'a, ca se-si apere cu cunoscut'a „politica sas'esca“ privilegiele. — Croatii nationali triumfara la no'uele alegeri dietali. Cu tote presimile si terorisarile guvernamentali, nationalii facu mai multu decatu $\frac{2}{3}$ a deputatilor alesi. Eca ce pote efaptu contielegerea, constanti'a si energi'a!

Boemi'a prin esundari infricosiate a suferitu in zilele din urma forte multu; senatul imp., care in scurtu va alege membrii delegatiunei si apoi se va amená, a votatu ministeriului creditu nelimitatu pentru ajutorirea celor inundati. Totu senatul imp. prin o legiure a estinsu juriulu, prelanga delictetele de presa, cumu era pana acumu, si asup'r'a altoru fapte penali. In fine mai amintim, ca la consultarile asup'r'a „internationalei,“ propuse de Prusi'a politiana, iea parte si Austro-Ungari'a cu Itali'a; alte state au refusat a participá.

Cronica esterna. Clironomulu Italiei, Umberto, cu so'ia sa Margaret'a fecera in primele zile ale l. c. o visita curtei din Berolinu, unde avura o primire pomp'osa. Visitei acestei se atribuescu si scopuri politice de contielegere fa'cia cu curi'a papale, ba d'ora si fa'cia cu vecinii Pruso-Germaniei si ai Italiei. Apropos de Prusi'a memoramu, ca senatul federale a votatu o lege, dupa care pre iesuti, fire-aru macaru si Prusiani nascuti, polit'a i pote in totu momentulu esila din ti'era. Frumosu liberalismu!

In adunarea natium. din Versali'a togma se desbata si vot'za legea inarmarii. Principiele lui Thiers, diferite de cele prusianesci despre inarmarea generale, pana acumu triumfara. Vomu reveni la lege odata votata preste totu.

Banbele carliste inca n'au disparutu de totu din Spani'a. Dara mai mare frica, decatu ele, insufla acumu regimului comandantulu regiu Serrano, care desi pactarea sa cu revoltatii si-a sciutu-o bine scusa, acumu insa a disparutu, nu se scie unde.

Ostile lui Juarez, presiedintelui republicei Mexico, se fia mancatu o bataia buna de la revolutiunari.

Pre urma regentii Serbiei stau inainte regimului pestanu in prepusu, ca in fav'orea conationaliloru slavi s'aru fi amestecatu si amestecandu presub mana in afacerile ungare interne. Diuarile magiare suntu catranite. Dara mic'a Serbia procede a se organiza si intari politicesce si militaresce; in septeman'a tr. inca tramise vre 20 oficiri, alesu cavaleristi, pentru studie militari la Berolinu; amenintiari'le aruncate sta gat'a a-le prinde in ascutitulu sabiei, nu ca — Romanii a . . .

Varietati.

Romanii din Marmati'a, acesti asi'a-numiti „stranepoti ai lui Dragosiu“, dupa ce lasara a li-se straforma preparand'i in preparandia de statu, acumu suntu pre cale de a face si din sco'ele confesionale rom. sco'le comunale magiarisatorie. Celu pugnu intr'o congregatiune tractuale din septeman'a tr. se audira vorbe romanesci ca acele, ca de'orace Romanii marmatiani nu-su in stare a-si sustiene sco'ele lor confesionale, se le dee mai bine in man'a guvernului. Auditi colo! Dara, se fia bine a intrea, statulu depre a cui piele ve va face sco'le comunale? Au nu depre a vo'stra, fratiloru marmatiani? Ore care din doue e aici mai mare, orb'i'a se'u maliti'a? Se speramu insa, ca atari retaciti suntu pugni si prin Marmati'a, si ca intieleginti'a de acolo cea sanet'osa la minte si anima i va combate cu agerime si i va areta marelui publicu romanescu, ca se scim cu totii, cumu ca „hic niger est, hunc tu, Romane, caveto!“

Adunarea a 20-le a pedagogiloru germ. s'a tienutu estu anu din 21—23 Maiu in Hamburgu. Adunarea a decursu intre iarna si tunultu continuu: domnii pedagogi, in locu de a desbata asup'r'a principiiloru si a metodului de educatiune, se intreceau intru a atacá care de care religiunea si preot'imea; fiasculu ei e celu mai completu; inse-si diuariele protestantice din Berolinu se spariara si se mira de o atare nerodia pedagogica si de o superficialitate generale, cumu au vedutu invetiatorii adunati la Hamburgu.

Statutul nouei universitati, infientande in Clusiu, e deja santiunatu; cursurile universitare in Octobre se voru si incepe. Ore s'a consideratu si respectatu in statutu just'a dorintia a Romaniloru in privinti'a limbei?

O noua inventiune moment'osa s'a facutu mai decurendu in Chicago, in Americ'a, inventiunea adeca, de a folosi la calile ferate deprin orasie, in locu de cai, aeru condensatu si compri-matu, si prin acestu motoru a pune in miscare vagonele. Inventiunea s'a aretatu atatu de practica, incatu primari'a din Chicago si societatea Tramway au si adoptatu-o definitivu, si parte au si pusu-o in lucrare.

In Vien'a se infientieza o universitate pentru scientiele agronomice, statutul s'a si publicatu deuna-di in foi'a oficiale.

Necrologia. In Bucuresei a repausatu in 30 l. r. comitele Carolu Sc. Rosetti, Mecenat rom., care intre altele pusese premie pentru traducerea lui Tacitu si Svetoniu, redica la Avrigu statua mormentale nemoritoriului G. Lazaru, numero'sele sale case din Bucuresei niciodata le inchiria la Judani, scl. — In Banatu-Comlosiu se muta din viatia in 2 l. c. talentatulu june Iulianu Grozescu, fostu redactoru la „Pricoliciu“ si „Albin'a“. Fia-le tierin'a usi'ora!

Cu n-rulu urmatoriu inchiaandu-se semestrulu primu, suntu cu totu respectulu rogati acei p. t. domni prenumeranti, cari nu se prenumerara deodata si pre semestrulu alu doile, ca se binevoesca a-si reinnoi de tempuriu prenumerarea, pentru ca redactiunea se se pote orienta in privinti'a numerului esemplarielor si speditiunea se nu pata nici o scadere. — Esemplarie din periodulu tr. alu „Sionulu rom.“ avemu inca numero'se si suntemu gat'a a le dá doritoriloru cu pretiu redusu, publicatu in n-rulu 5 din a. c.

Post'a redactiunei.

P. T. domniloru: S. P. in Porcariu si G. T. in Temisior'a. Prenumeratiunea pre anulu integu amu primitu-o. — T. B. in Iodu. Operatele tramise le vomu folosi; ti-gratulamu la norocit'a idea, despre alu carei succesu nici ca ne indoimu. Mai multe pre cale epistolaria. — P. A. H. in Somestelecu si J. P. C. in Boesigu. Operatulu pentru acumu s'a intardiatu; mai incolo pote totusi se-lu folosimu. — Puritanu. Cele tramise si demultu dorite se voru publica. Sum de acordu cu d. fa in privinti'a sinodului prov.; tre'buie insa se ne bucuramu, ca „tandem aliquando“ macaru s'a tienutu si unele bune macaru s'au inceputa; cele incepute tempulu si urmarii energiosi le voru desvolta mai departe.